

חודש פעילות ראשון בדרור בתי חינוך

היכרות והתקרבות – על מה חשוב לשים דגש? איפה אסור ליפול? מה קריטי שיתרחש בפתיחת השנה? מה הם ששת ה'אל תעשה' וחמשת ה'עשה' לחודש ספטמבר? דברים שכולנו יודעות, רק לפעמים שוכחות בסחף המפגש המחודש.

חודש הפעילות הראשון מתאפיין בעומס של רגשות, חוויות, פעילות והתמקמות. לא מעט מאלו סותרים אחד את השני – חוויות סותרות של שמחת מפגש אל מול עייפות החזרה, שמחת ההכרות הראשונה או המחודשת לצד גילויים ראשונים של מצוקה וכאב, תחילת שנת פעילות של ילדי לצד תחילת שנת הפעילות של החניכות והחניכים שלי ועוד. במצב זה, שנחווה לא פעם ככאוטי, מציף ובעיקר לא ברור ומגובש, הגיוני שעשויים להיות דברים שנשכחים ופעולות מסוימות שלא מצליחות להתרחש למרות חשיבותן המוסכמת והידועה. לפיכך – חשוב לעצור לרגע, לנשום – ולראות שכל מה שצריך לקרות ברמת ההיכרות הבסיסית כתשתית לאחריות שלי על חניכי וחניכותי - אכן מתרחש.

ככלל – מה הכי חשוב? למקם את ההיכרות במקום גבוה מאוד בסדר העדיפויות שלנו גם כאשר מדובר בחניכים ותיקים שאני לכאורה כבר מכיר. למעשה, החודש הראשון לפעילות הוא חודש ההיכרות, או חידוש ההיכרות ויצירת המפגש המאשר הראשוני. המושג היכרות כולל בתוכו מספר נקודות חשובות:

1. היכרות שלי עם חניכי וחניכותי – מי הם? מאיפה הם באים? מה הם מביאים ומה התחדש בחייהם? כל זאת מבלי להאיץ בכוח יציאה לאור של סיפורים של קושי.
2. היכרות של החניכים והחניכות איתי – התמקמות שלי כדמות ברורה, נוכחת ומשמעותית שאפשר לפנות אליה בכל עניין.
3. היכרות בקבוצה – הקבוצה כמקום שמתייצב כמקום בטוח ופתוח לחניך היחיד, לחניך החדש, לחניכה השונה, מודע ונאבק בנטייה להוציא ולפלוט מתוכו את השוליים.
4. היכרות עם ההורים - יצירת קשר ראשוני או מחודש והתמקמות נכונה שלי עמם.
5. היכרות בצוות המחנכות - ויצירת מקום מחודש לכולן, לעיתים יצירת בסיס מחודש וטיפול בקשיים שאנו סוחבים עמנו.
6. היכרות עם המערכות המקיפות אותנו – יצירת קשר אישי עם השוטר הקהילתי. יצירת קשר אישי ואף חברי עם עו"ס חוק הנוער (פקידת הסעד) ועם עו"סיות רלוונטיות נוספות שאנחנו סומכים עליהן. למצוא את "האנשים שלנו" במערכת.

חשוב וחיוני:

בכל מוקד פעילות
טלפונים של:

שוטר קהילתי מוכר
שאנו בקשר סביר
וחיובי איתו.

נשות מקצוע מהרווחה
שאנו בקשר קבוע
עימן:

עו"סית חוק הנוער,
עו"סית נערות, ו/או
דמות חיונית
מהרווחה.

חשוב וחיוני

לשים דגש על הדרכת
תהליכי ההיכרות בין
החניכים והחניכות
בקבוצה.

חשוב להיפגש באופן
מעמיק ואישי עם כל
החניכות והחניכים
בחודש הראשון.

חשוב לא להיקלע למצב
בו נפלטים סיפורים
קשים מהקיץ באופן לא
אחראי ובמצבים לא
מותאמים.

חשוב וקריטי לבקר
בבתים של החניכים
ולא לדחות זאת לאחרי
החגים.

חשוב לדעת לעצור,
לפנות, להתייעץ,
להדהד בקול רם עם
הצוות שלי, המדריכה,
מרכז הדרכה. עוד
מחשבה, עוד קול, עוד
ממד – יכולים לעשות
הבדל גדול מאוד.

יפה – אז מה לעשות בכל תחום וממה לנסות להימנע?

1. **ההיכרות עם החניכים והחניכות – מה לעשות?** נראה קשה, נראה בלתי אפשרי, נראה לא תמיד בסדר העדיפויות – אבל – מפגש של אחד על אחד עם כל החניכים האישיים שלי בקבוצה הוא אולי הדבר החשוב ביותר שאפשר לעשות החודש. מפגש של כשעה, רצוי במקום נעים ושקט אך לא מבודד. המפגש איננו מפגש של סימון יעדים, מטרות או הבהרות של כללים. המפגש הוא הכרות – מי אני, מי אתה, ומה חדש אצלך ואצלי. זה איננו מפגש של חקירה בלשית אלא של התקרבות מרצון. ולבסוף זה איננו מפגש 'טיפולי' שבו חייבים לדבר על בעיות וקשיים או טראומות מהקיץ, החיים או בית הספר הקודם, אלא יותר על חוויות של גילוי, של צמיחה ושל שאלות חיים מעניינות. לא חייבים לדבר על דברים 'חשובים'. גם חניך שמראה למחנך ציורים שהוא אהב של ערפדים או חניכה שמספרת על הסדרה שהיא ראתה לא מזמן זה מצוין. **בסדר וחשיבות השיחות והמפגשים יש לשים דגש על חניכות נערות**, לבטח אחרי חופשת הקיץ.

למרות שנדמה לנו שהמושג 'היכרות' קשור רק לקבוצות חדשות ולחניכות חדשות בפעילות, המציאות היא שלאחר קיץ דברים רבים משתנים והמושג הופך רלוונטי ומשמעותי מאוד לכל הקבוצות ולכל היחידים והיחידות. **נא לשים לב במיוחד לאמיחות מדאיות בתחום הפגיעה העצמית**. במקרים כאלו – להקשיב בתשומת לב מלאה ואמפתיה, ומיד לעדכן את המלווה, הרכזת או היועצת.

מה לא לעשות? לשים לב שלא נוצר בלבול בין קשר מדריכי קרוב ומתעניין ובין קשר מסוג אחר – חברי. לא לקיים שיחות אישיות במקומות סגורים ומבודדים או בשעות לא מותאמות. להימנע ממגע, לברר אילו כינויי חיבה יעוררו תחושת קרבה ולא תחושת אי נוחות. לא לחקור. לא לשאול שאלות שמעודדות יציאה לאור של סודות. לא להבטיח סודיות בשום מצב למרות שהחניכה מבקשת. לומר שיש דברים מסוימים שאם יסופרו נצטרך לשתף – אלו הם דברים הנוגעים לפגיעה בילדים או שמעוררים חשש לשלומם. לא לדחות את הפגישה עם החניכה השקטה והצייתנית רק כי היא נראית חסרת מצוקות. לא לוותר על המפגש 'כי אני כבר מכיר אותו שנתיים'. ככל הניתן – לשבץ לחניכות במצוקה מדריכות ולא מדריכים. הכי חשוב – **בשום אופן לא להישאר לבד** עם סיפורים, דילמות, אמירות מטרידות של חניכות או כל דבר שמעורר דאגה. מיד לעדכן ולהתייעץ.

2. **לתת לחניכים ולחניכות להכיר אותי ולהתמקם כדמות משמעותית, נוכחת ומזמינה... מה לעשות?** לספר על עצמי. להשתמש במילים מעולם הרגשות 'אוהב', 'חושש', 'דואגת', 'מצחיק אותי' וכו'. לשתף ברגשות שלי בנקודות זמן חשובות - באופן אחראי כמובן. להביא יצירה, סרט, סיפור שאני אוהבת ולומר למה, לתת להם אפשרות לשאול אותי שאלות, לא לחשוש לבקש מחניכים עזרה ולהראות צורך, לתת להם לראות אותי יושבת בהפסקה ליד חניכה, שאני מרוכזת בה. לומר בצורה בהירה וברורה מה הם שלושת הדברים הכי חשובים עבורי בפעילות, במפגש, בחיים.

מה לא לעשות? להיזהר מיסודות של הערצה או פופולריות כציר המרכזי דרכו אני נפגש. להישמר מחבירה ועידוד דינמיקת 'מקובלים' ו'לא מקובלים' בקבוצה. לא לספר סיפורים אישיים על עצמי שעשויים להיות לא מותאמים או מביכים, להימנע מניסיון לזכות בהערכת

החניכים על ידי שימוש בשפה בוטה או צחוק לא מותאם בכיתה. איסור מוחלט על שימוש במילים עם קונטציה מינית העלול לעורר בחניכים ובחניכות אי נוחות וחוויה מטרידה. להיזהר מיצירת דמות פלקטית וממשחק של תפקיד, ובעיקר – לחשוב היטב ובזהירות על מה כל חניך וחניכה צריכים לראות בי בשלב הראשון של השנה ולא לנסות להאיץ קירבה. מאידך, למתן ולהישמר מחוויה של 'את המדריכה שחיכיתי לה כל חיי אני חייבת לספר לך הכל על הכל' כבר ביום השני לפעילות.

3. היכרות ומפגש מחודש בקבוצה – מה לעשות? לומר כל בוקר כמו מנטרה חוזרת – כולנו, כולל אני והקבוצה הזו צריכים להתאמץ בכל יום מחדש לקבל ולהזמין את כולם פנימה לקבוצה. גם את מי שקמה היום עצבנית, גם את זה שלא נוח ונעים לו פה, גם את מי שנראה שנמאס לו מכולם. וכמובן – לפעול לכך בכל הזדמנות. לחבר את נושאי הלמידה למושג היכרות, קבוצה, מפגש. לעשות לפחות שתיים-שלוש פעילויות משמעותיות (טיול, סמינר וכו') שכל מטרתן היכרות והתקרבות. לייצר מרחב בטוח בקבוצה, בו אין לגיטימציה או עידוד ליחס פוגעני כלפי חלשים או חריגים. לייצר נורמה בה אפשר לדבר על זה כשנפגעים ואפשר לתקן - להביע חרטה, לסלוח ולהשתנות. להשקיע זמן מחשבה, התייעצות ותכנון יחד עם החניכות והחניכים לגבי החודש הראשון והפעילויות בו. להקים צוות קבוצה, לתכנן יחד את השנה ולהקשיב בתשומת לב לרצונות וצרכים שהחניכים מעלים.

מה לא לעשות? להישמר מלפגוע בחניכים וחניכות מול הקבוצה או להביך אותם, להיזהר מיצירה של דינמיקה של שיער לעזאזל ושוליים, להיזהר מדינמיקה של זהות שמבוססת על תחרות וניכור לקבוצה השכנה. להיזהר מחשיפת יתר מהירה מדי של מידע וסיפורים שעולים בתוך הקבוצה של יחידים וסיפורי חייהם. להיזהר מעיוורון לגבי חיי הרשתות החברתיות ובעיקר קבוצות הווטסאפ של הקבוצה ומאידך מערבוב מיותר שלנו.

4. היכרות עם ההורים – מה לעשות? ביקור בית. ביקור שכזה צריך להיות מבוסס על 'התארוחות חינוכית' ולא על 'מחקר' של הבית. ההורים חייבים להכיר אותי, המדריך, לא פחות משאני מכיר אותם. במפגש איתם אני חייב להביע באופן ברור, עקבי ורהוט את המחויבות שלי לשלומי ותהליך התפתחותו של החניך – לא במקומם – יחד עמם. לגבות את המפגש בשתי שיחות טלפון לפחות שמספרות על דברים יפים וטובים שהחניכה עשתה, אמרה ויצרה. להביע שמחה על כך שהזדמן לי לפגוש אותה ולחנך. לומר דברים ברורים שגם מחוברים לפעילות – 'הוא ילד נהדר, ממש מוכשר, לקח מצלמה ליד ויצאו לו דברים נהדרים'. לא לחשוש לומר שניכר שהם הורים/אבא/אמא טובים ואכפתיים מאוד (יש סיכוי שתהיו הראשונים שאומרים להם אמירה מחזקת וחיובית על ההורות שלהם).

מה לא לעשות? לא להתקשר אליהם בחודש ההיכרות עם צרות ובעיות בנושאים שקשורים לפעילות החינוכית או כשוט חינוכי. כן להתקשר, לאחר התייעצות, עם חשש או דאגה בשיש משהו מדאיג הנוגע לחיי החניכה והחניך ורווחתם. לא להתקשר סביב קשיים ובעיות ללא הכנה ברורה מראש וללא אמירה ברורה על מהי הדרך בה אנו מציעים ומתכוונים לתקן ולשנות את המצב, כולל בקשה ברורה שלנו למקום ולתפקיד שלהם כהורים בכך.

5. היכרות בצוות המחנכות – מה לעשות? לקבוע מפגשים אישיים. לשאול שאלות כשדברים אינם ברורים. לשאול את המחנכות והמחנכים שאיתי איך הם מרגישים ולא רק מה נכון לעשות. למצוא די זמן לעצמנו. צוותים ותיקים – לא לחשוש להציף אי הסכמות וללבן אותם. לדעת "לריב נכון" – להביע את צרכי וכאבי מבלי להרוס אלא לשם התקרבות ושינוי. ליצור פתיחת יום משותפת של צוות הקבוצה וחשוב יותר – סיכום יום משותף שבו יש מקום לדבר, להיפגש, להתקרב. לפתח סבלנות, סובלנות ואמפתיה למחנכת שאיתי, לזכור שגיבוי משמעו להיות איתך בשותפות וחברות גם בחולשות וגם כשקשה ביננו ולא רק באמירה משותפת מול החניכים.

מה לא לעשות? לא להיכלא בתוך לוו"ז של תפקוד ושל עשייה מבלי לעצור לרגע, להתקרב, ולהתחבר. לא לוותר בתחילת שיחת הטלפון ביננו על מה שלומך ואיך את מרגישה לפני שקובעים מה עושים מחר בבוקר. לא לחשוש לבקש עזרה, להביע צורך לא ממומש, להביע קושי. ובעיקר – לא להתחיל את השנה בנתק וחלוקת גזרות במקום להתמודד עם הקושי ביננו.

6. היכרות בסיסית עם המערכות המקיפות אותנו – מה לעשות?

קשר עם הרווחה - להחליט מי האנשים בצוות שדואגים לקשר קבוע - לקבוע פגישות עם עו"סיות בעיר: עו"ס חוק הנוער (פקידת הסעד), עו"ס נערות, לשאול לשלומן, להציע את עזרתנו. למצוא את הנשים המסורות והראויות שנרצה להיעזר בהן ברגעי הקושי והמצוקה הגדולים ביותר שנגיע אליהם עם חניכינו וחניכותינו.

ליצור קשר עם השוטר הקהילתי- ככלל, פנייה שלנו למשטרה לא נכון שתהיה דרך חיוג למוקד 100 והגעה של שוטרים אנונימיים, אלא דרך שוטרים מתאימים שנפגשנו איתם והם מכירים אותנו ואת הייחודיות שלנו. הדמות הרלוונטית לכך היא לרוב השוטר הקהילתי. חשוב להפגש איתו ולהסכים על אופן התקשורת איתו במצבים שנזדקק לו, והוא לנו. למקם את עצמנו כדמויות חינוכיות רלוונטיות שיכולות לסייע בנקודות משבר, לדוגמה לקרוא לנו אם חניך נעצר באמצע הלילה.

לבסס הכרות עם מרכזים קרובים לבריאות הנפש – לוודא שיש לנו ציר קשר כזה ואנו יודעות להיעזר בו.

מה לא לעשות? לא לחכות לרגע המשבר כדי ליצור קשר עם הרווחה\ המשטרה, דבר שיביא לטיפול אקראי ואנונימי בחניכה שלנו. לא להתנדב למסור מידע על החניכים ומשפחותיהם אם אין לנו יחסי אמון עם העו"ס, ואין לנו את הסכמת החניכה ומשפחתה.

לסיכום,

כמובן שמרכז ההדרכה זמין לכם ולכן לכל דבר ועניין, התייעצות והתלבטות. שיהיה חודש ראשון מקרב ופותח, מלא בחוויות גילוי, היכרות וסקרנות.

אודי יעקב – 054-6735235

קרן ברנס - 0546734310

אלה גרינשטיין – 054-6734515

גיורא טל – 054-6734490

גדי אבידן – 058-5924049